

Români din toate țările, uniți-vă în cuget și simțiri !
Decembrie 1985. Anul XIV. Nr. 162

EUROPA ȘI NEAMUL ROMÂNESC

FOAIA MISCĂRII ROMÂNE PENTRU UNITATEA EUROPEI

CULTURA - FACTOR DE COEZIUNE SPIRITUALĂ ȘI POLITICĂ

Întâi Decembrie 1918 este capitolul cel mai frumos, este pagina cea mai strălucitoare din istoria neamului românesc. Vor trece decenii, sute de ani, dar importanța acestei memorabile zile istorice nu se va adumbri nicicând în conștiința noastră. Este măreață această dată, pentru că ea înseamnă apogeul înfăpturirii aspirațiilor legitime ale Neamului nostru.

*1 Dec. 1918
Marea
Adunare
Populară
de la
Alba Iulia*

În vederea îndeplinirii acestei opere mărețe, au contribuit mai mulți factori. După modesta mea părere, însă, alături de faptele eroice, de aportul politic al bărbaților de stat, cred că un rol important l-a jucat *factorul cultural*. Un rol important l-au avut apostolii culturii care au contribuit la trezirea sentimentului național. Astfel că, exact acum 100 de ani de la descălecarea lui Gheorghe Lazăr la București, toți bunii Români cântau pe străzile Capitalei: «Ardealul, Ardealul, Ardealul ne cheamă».

Dau azi la o parte un colț din cortina mării scene istorice ca să împrăști amintirea acelor animatori care s-au străduit timp îndelungat, ca pe lângă uniformitatea teritorială, uniformitatea etnică, să creeze și o uniformitate culturală, spre a avea toți Românii aceeași simțire și a fi preocupați de același gând.

Pregătitori ai acestor suflete de eroi și idealuri îi putem aminti pe mării cărturari ai veacului al XVII-lea: Simion Ștefan și Varlaam. Ambii s-au străduit să scrie și să tipărească cărți ca să fie înțeleși de toți Românii. Voiau, în felul acesta, să înceapă acțiunea de unificare pe plan cultural, după eșuarea ei vremelnică prinuciderea mișească a lui Mihai la Turda, tocmai în pragul veacului lor. Limba lor frumoasă și plină de farmecul trecutului nostru istoric se oglindește în versurile poetului Alexei Mateevici:

«Limba noastră-i limbă sfântă
Limba vechilor cazanii,
Care-o spun și care-o cântă
Pe la vatra lor țărâni».

Aceeași limbă și în același veac cultural au scris-o și cronicarii moldoveni Ureche și Miron Costin care subliniau originea noastră comună spunându-ne că «de la Râm ne tragem și cu a Râmleilor cuvinte ni este amestecat graiul».

La sfârșitul acestui veac de înflorire culturală, prin pacea de la Carlovitz, 1699, evenimente politice vor stânjeni unitatea noastră culturală. Habsburgii, făcând uz de diviza lor *divide et imera*, reușesc în 1700, să dezbine formal, pe plan cultural, pe Românii ardeleni. Cu vremea însă această acțiune se va întoarce împotriva lor și va grăbi destrămarea imperiului lor plurinațional. Blajul, aducând de la școlile din Roma ideea romanității și continuității, o va difuza printr-o largă pleiadă de animatori culturali în toate provinciile locuite de Români. Heliade Rădulescu, contemporanul mișcării, a sesizat momentul acestei revoluționări și pe bună dreptate și-a exprimat convingerea certificată de istorie: «De la Blaj a răsărit soarele Românilor».

Generația de atunci a trecut peste deosebirile aparente și stegarul romanității noastre, Petru Maior, în opera sa intitulată *Procanon*, scrie că Românii își vor păstra nealterate dorințele lor de unitate. Petru Maior era prețuit și iubit de Vasile Moga de la Sibiu, care-i răspândea cărțile sale istorice. La fel cu Petru Maior au simțit o pleiadă de apostoli care și-au părăsit centrul lor cultural de pe Târnavă trecând în Principate ca să pună bazele învățământului românesc de toate gradele. Trebuie să se știe că la începutul veacului al XIX-lea Principatele nu aveau școli românești. În puținele școli

existente se făcea educație în limba grecească și prea puțină importanță se dădea limbii române.

Este lucru cunoscut azi de toată lumea că acela care a fost «piatră de hotar între întuneric și lumină» și și-a câștigat merite nepieritoare pentru trezirea conștiinței naționale prin cultură nu e altul decât ardeleanul de la Avrig, Gheorghe Lazăr, dascălul înflăcărat al generației lui Nicolae Bălcescu. După el o întreagă pleiadă de dascăli ca Vasile Pop, împreună cu Fabian, Costea și Ion Manfi pun baza școlii românești în Moldova. În Muntenia, Aaron Florian conduce școala de la Golești, înființată de Dinicu Golescu. După ce ocupă posturi de profesor la Craiova, va ajunge profesor universitar la București; la fel, au funcționat ca universitari ardelenii August Treboniu Laurian, prietenul lui N. Bălcescu, și Alexandru Papiu Ilarian, ajuns chiar ministru de justiție la cabinetul marelui patriot și luptător pentru unire - Mihail Kogălniceanu.

Toți acești învățători, revizori școlari, profesori universitari sau miniștri, ridicați din mediul cultural al Blajului și al Sibiului și apoi afirmați ca oameni de cultură, ca personalități politice, în Principate, s-au ilustrat ca militanți plini de fervoare în slujba marelui ideal al poporului român - Unirea. Prin ei, prin operele pe care le-au publicat, prin întreaga activitate pe care au desfășurat-o în presă, în societățile ce au funcționat dincoace și dincolo de Carpați, bătălia pentru conștiințe era câștigată. Rămânea doar să prindem momentul politic prielnic pentru unirea tuturor Românilor într-un singur stat. Căci fiecare popor își are, în fluxul mare al istoriei universale, momentul său de plenitudine. Pentru noi această clipă supremă a fost 1 Decembrie 1918 și am știut să-l fructificăm pentru că sufletele erau pregătite de multă vreme.

Evocăm astăzi lupta dusă de atâtea generații de înaintași cu deosebită prețuire. Prin patriotismul lor, prin efortul lor sincer și dezinteresat s-au pus bazele unității naționale, s-a creat România, intrată, prin lupta întregului popor, sub semnul unei dezvoltări și afirmări fără precedent. De pe treptele înalte de cultură și civilizație pe care le-am atins în acești ani de impresionantă ascensiune ne întoarcem cu firească emoție spre trecut pe care-l cinstim, spre a păși cu sporită vrednicie spre viitor.

ION HURDUBEȚIU

Liviu Rebreanu

Liviu Rebreanu

Nu cred să existe prozator ardelean asupra căreia personalitatea lui Liviu Rebreanu să nu-și fi pus, într-un fel sau altul, amprenta, să nu-i fi diriguat primii pași, alături însoțindu-i truda artistică, prin particularitățile scrisului său, întreaga creație. Nu o dată scriitorii cunoscuți, rămași temporar în sfera de atracție a altor maeștri ai prozei românești, au poșosit definitiv în zona realismului puternic al celui ce avea să dea romanului românesc modernitate, adâncime, înțelegeri întrezărite doar la alți contemporani cu el.

Rebreanu a însemnat pentru literele românești ceea ce a însemnat Transilvania pentru Țară; și-a adăugat proprietățile de

spirit celorlalte provincii în ciuda despărțirilor geografice. Transilvania intra, după marele act al Unirii din Decembrie 1918, în hora țării, cu averea ei sufletească, nealterată, dând întregului partea fără de care proza nu s-ar fi putut impune cu toată forța în rândul marilor culturi. Și a mai intrat Ardealul cu ceva deosebit în tezaurul țării: cu durerea lui unică născută din veacuri de asuprire și nedreptate, cu mulții ei morți, cu nenumăratele răcoale, rămase treze și sângerânde în sufletele celor vii, acest tragism punându-și pecetea adânc pe scrisul celor de dincolo de Carpați, marcați de istorie altfel, sortiți parcă să nu-și poată descreți niciodată frunțile și lăuntrul. Și-a mai adus

Transilvania, prin scrisul și felul de a fi al oamenilor ei, ceva important în zestrea țării: deschideri literare mai ample, literatura română găsindu-și astfel, iubitori într-un univers mai îndepărtat ca grai și simțire de graiul și simțirea românească.

Rebreanu s-a născut ca o necesitate a acestei Mari Uniri, ca o continuitate a unei gândiri și voințe de neatârnavare comune Românilor din veacuri, conferind astfel scrisului său o altă dimensiune. Fără a anula pe nimeni, Rebreanu nu s-a confundat cu nimeni. El a acoperit cu romanele sale un spațiu important din proza românească, dându-i acesteia o mai mare stabilitate și puțința de a se compara, de la egal la egal, cu proza altor literaturi de aiurea. Ar fi greșit să nu avem în vedere influențele inverse. O țară cu o singură limbă nu putea să nu-și treacă în chip organic ființa dintr-o parte în alta. Ceea ce ne-a despărțit iluzoriu nu ne-a putut îndepărta de la unirea de suflet, dimpotrivă, ea a devenit și mai activă. Dacă este adevărat că un scriitor reprezintă suma conștiinței a ceea ce un popor își dorește să aibă mai bun și mai valoros, dacă nu poate fi eliminată ipoteza că scrisul face parte vitală din conștiința mereu trează a unui neam, cu imensele obligații ce rezultă de aici, atunci Rebreanu a apărut în literatură ca o necesitate, cu repercursiuni directe și imediate asupra frământărilor istorice.

Ion, Pădurea Spânzirașilor, Răscoala, ca să amintesc doar trei romane dintr-un cârș literar incomparabil mai vast, reprezintă trei repere ale stării Românilor de totdeauna. Trecerea prin timp a capodoperelor amintite se explică nu numai prin originalitatea scrisului, ci și prin profunzimea și adeziunea unei conștiințe la un mod de a gândi, a dori, de o limpezime și credință de nezdruccinat. Fără Rebreanu, ne-am simți deposezați de un teritoriu literar imens, de neînlocuit, așa cum fără Caragiale și Sadoveanu sufletul românesc ar fi văduvit de alte două simțiri unice în literaturile mari și deopotrivă de capacitatea unui popor de a fi prin exponenții lui de gândire literară inconfundabil.

Așa cum reiese din *Jurnalul* lui Liviu Rebreanu, scrisul n-a fost nici pentru el o plăcere. Plăcerile și le pot asuma doar cei care văd în scris expoziția unui demers intim, nu copleșitoarea răspundere a unei meniri. Menirea este aceea care nu te lasă să-ți confunzi obligațiile morale, sociale, cu cele simple, lumești. Scrisul presupune agonia de durată a unui suflet chinuit de greua sarcină, copleșitoare uneori, a celui ales să fie un răzvrătit al gândirii în numele celor mulți și a căror dorință unică se cere exprimată la nivelul cugetului lor, existent în fiecare dintre noi, dar incapabil de a fi exprimat de oricine. Rebreanu nu s-a jucat cu scrisul. Nici nu putea s-o facă. Scrisul nu intra în meserie decât în măsura în care el nu putea fi definit ca termen altfel. Scrisul reprezenta regula unei conștiințe în afara căreia restul era doar o simplă trăire omenească și o tot atât de simplă scurgere prin viață. El a trecut, rămânând mereu proaspăt, mereu actual și modern, proza de azi întorcându-se la matca unui realism, diferit ca formă, dar supus legilor lui neiertătoare.

Liviu Rebreanu nu va fi uitat niciodată atâta vreme cât vom exista cu virtuțile morale intacte și cu o neostoită foamete de adevăr. Pentru că el s-a născut dintr-un adevăr dureros și ne-a lăsat moștenire durerea s-o ducem mai departe la intensitatea înțelegerii de azi a faptelor și a judecății lor aspre. Căci până la urmă, acolo unde istoria nu are soluții să se explice, cultura o înlocuiește în diferitele ei ipostaze; o pune în termenii judecății cuvântului, urmând să se reconstituie ulterior în specificitatea ei. Până atunci, literatura rămâne suverana istoriei, așa cum Liviu Rebreanu născându-se din istorie a dăltuit-o cu majusculele existenței lui. Ce-ar fi rămas scris din *Răscoala* din 1907 fără *Răscoala* lui? Un document neîndoișor grăitor, dar lipsit de viață. Rebreanu i-a conferit istoricității dimensiunea nouă a trăirii lui și, prin asta, a viețuit-o a doua oară și definitiv.

P. SĂLCUDEANU

PRELUDII TRAGICE LA «PĂDUREA SPÂNZURAȚILOR»

La finele lunii martie 1916, Emil scria celor de acasă:

«Niciodată nu mi-a păsat de nimic dar când am mers în tranșee am avut un presimț rău, mai ales că a trebuit să merg în cel mai periculos loc de pe întreg frontul italian și, pot zice, din toată lumea. Poate ați auzit de numele Doberdo. Un sat mic dar plin de sânge de om, o ruină și o cenușe, de la care și-a luat numele întreg platoul, unde se dau luptele cele mai mari. Cât ține orizontul nu vezi altceva decât pietre și stânci, iar printre bolovanii aștia uriași o dungă mai întunecată: Schw8armlinie unde trebuie să merg. Ziua n-ai vedea un suflet de om mergând într-acolo. Dar n-ar ajunge nimeni acolo, dacă l-ar vedea italienii. Noaptea a trebuit să merg și eu, și să mă tuplic la tot pasul după câte o stâncă, căci grenadele veneau ca ploaia. Am ajuns în pace la locul destinat însă s-a pornit o ploaie care a curs șapte zile. Câtă vreme am stat în Schw8armlinie (tranșee)! Cine poate dormi în apă, în tină, în frig? Nu vreau să amintesc minele uriașe cu care ne-or pușcat și au stins atâtea vieți din jurul meu. M-am îngreșat până în gât de atâta sânge și creieri de om ce am văzut și mi-or stropit hainele. M-am săturat de război și de viața animalică ce-o duc acuma, de mai bine de un an de zile. Un glonț de tun-mitralieră mi-a spintecat partea superioară a mâinii stângi, dar nu fiți îngrijorați: nu mă mai doare și mi se vindecă.»

După atâtea suferințe, ar dori să se transfere în alt regiment. Are de gând să dea și vreun examen, dar planurile «pot să-i piară în tot momentul».

O undă de bucurie și satisfacție i-a adus știrea că a fost avansat sublocotenent de la 1 ianuarie 1916. La 10 aprilie scria ultima carte poștală celor din București, la care însă nu va mai primi nici un răspuns. Era prima zi de Paști.

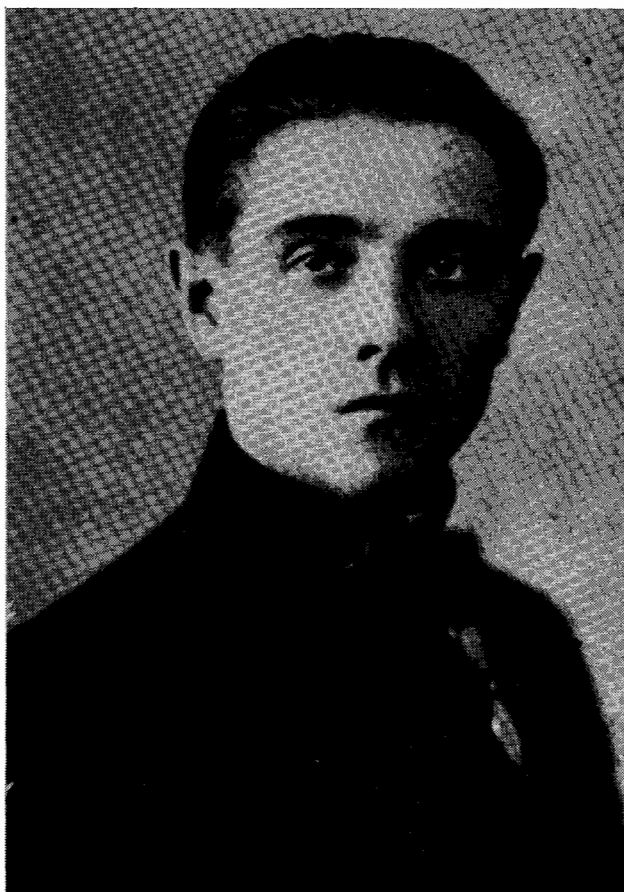
E sublocotenent și așteaptă medalia mare de argint pentru bravura dovedită pe front. Este însă iritat de tăcerea bucureștenilor. Îl năpădește și nostalgia locurilor natale: «Unic dor mi-e să merg în concediu după atâta amar de vreme trăită în lumea diametral opusă firii mele.»

Alta a fost viața pe frontul rusesc, însă acolo n-a fost deloc avansat în grad, șovinismul devenind de-a dreptul intolerant.

Aflând de mărișul altei fete curtate pe când era în Feleac (fiica preotului Baciu) își exprimă indiferența, pentru că «o cătană nu-i de înșurat» și vrea să-și termine studiile: «Nici nu știți câtă ambiție zace în mine».

Era pe punctul de a pleca acasă, când a intervenit suspendarea concediilor. Bateria specială s-a desființat, iar a doua zi, în calitate de comandant de tren, era trimis cu întreaga divizie «pe o cale necunoscută și cu un sfârșit neștiut».

Din Italia pleacă în Tirol, apoi în Volhinia, comandant de săpători de tranșee, aproape de linia întâia. Și deodată, pe neașteptate, la mijlocul lunii iulie 1916, Emil obține concediul îndelung râvnit și pleacă la Năsăud. În acest interval de timp se înfiripă idila cu fata vicarului Năsăudului, fostul profesor de limba română a lui Liviu pe când urma liceul local. Puștoaica abia împlinise 16 ani, dar îl cucerește prin istețime. Emil se bucură că se află între ai săi și abia după întreruperea concediului, când este din nou chemat pe front, începe să simtă oarecare atașament pentru fiica vicarului, Elena-Titi Haliță.

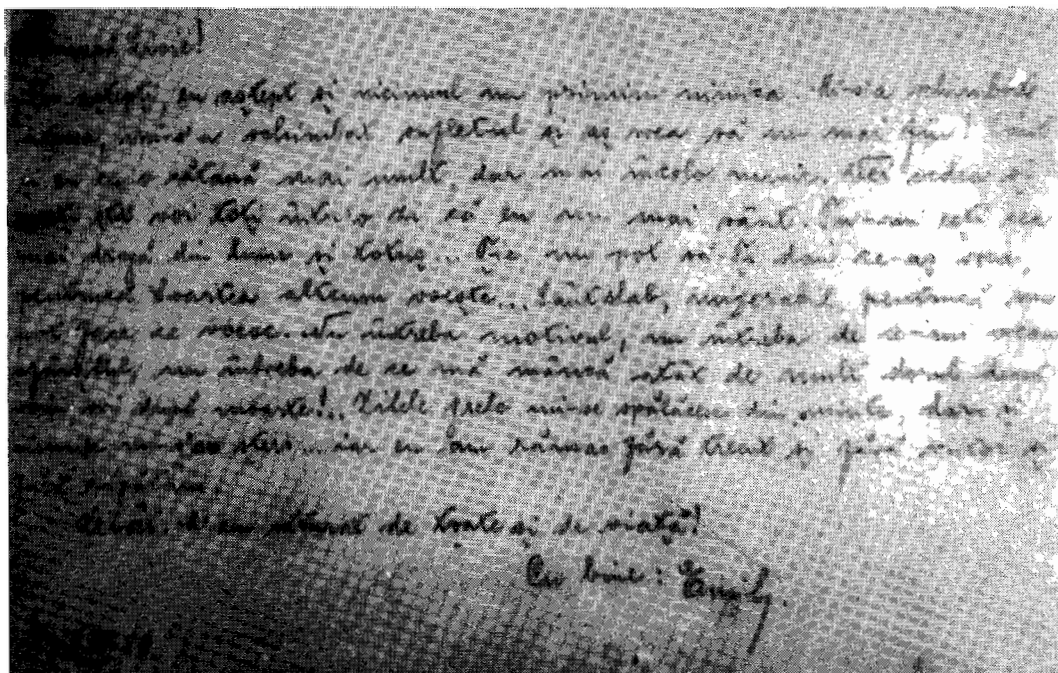

*Emil Rebreanu
sublocotenent
de artilerie
în honveziunea
maghiară (1916).*

Ofițerul sosea la unitate în cea de-a doua zi a lunii august, de unde, după zece zile, este trimis pe frontul românesc, în Ardeal. Începe totodată să poarte corespondență cu noua aleasă a inimii sale. Trepidează știindu-se doar la 25 km de granița României. Primește hărți cu Iași, Târgoviște, Ploiești, Craiova, București etc. Îl copleșesc emoțiile, îl inundă sentimentalismul. Drept curier îl are pe soldatul de ordonanță Iovan Kurici, un sârb originar din Panat, devotat cu totul stăpânului său. A fost o vară caldă, înfierbântată de evenimentele ce se precipitau prin intrarea României în război împotriva puterilor Triplei Alianțe. Armata maghiară înainta spre munți, pe valea Mureșului. Cu strângere de inimă, Emil privește coloanele nesfârșite de refugiați și deportați din zona devenită de operații militare. Îngrijorat, scrie mereu celor de acasă interesându-se de soarta lor. «Nu știu barem dacă mai sunteți în Năsăud. Sunt mereu neliniștit și nu dorm nopți întregi. Nu sunt departe de voi.».

Neputându-și domoli neliniștea, se repede acasă «fără să știe nimeni». Popas mai îndelungat în Reghin de unde scrie mereu numeroase amănunte despre lumea românească locală cu care a înfiripat relații. La începutul lunii octombrie nu mai poate trimite decât o carte poștală-tip, tipărită în opt limbi (ale naționalităților conlocuitoare în monarhia austro-ungară).

Începe toamna cu zile ploioase și nopți mohorâte, cu vești contradictorii asupra situației operațiilor contra Românilor avântați până spre Târgu Mureș. Emil este mereu chinat de grija fratelui său, dacă Liviu mai trăiește, dacă nu a căzut și el în luptele înverșunate ce se dădeau în apropiere. Situația încordată îi «ațâță nervii» și «îi aprinde fantezia». Urmărește atent grupurile de prizonieri și convoaiele de răniți, poate îl va descoperi pe fratele său printre ei. Curând primește o lungă scrisoare de la un fost camarad pe frontul italian,

Una dintre cărțile poștale trimise de Emil Rebreanu de pe frontul italian, sorei sale, Livia

căruia Emil îi împărtășise dilemele iscate după intervenția României în război. «Mă gândesc că aş putea să-l am în față chiar pe fratele meu cu care sunt silit să mă lupt, precum și cu frații de același sânge cu mine, cu Românii». Camaradul maghiar încearcă să justifice situația și să-l convingă pe Emil Rebreanu că ar judeca greșit situația: «Tu nu lupti împotriva fratelui tău mai mare, ci împotriva unei țări care ne-a cotosit și pe noi și pe tine».

La 14 noiembrie Emil Rebreanu îi scrie poetului și publicistului clujean Emil Isac cu care se va întâlni cu prilejul sesiunii de examene la care s-a putut prezenta, deși era foarte îngrijorat că nu-i va fi acordată permisia necesară, mai de mult solicitată comandanților săi. Scrie acasă despre preocupările sale și spune că s-a așternut pe învățătură temeinic. Totodată întreține o vie corespondență cu Titi Haliță, căreia, în scrisoarea datată 21 noiembrie, îi împărtășește uimitoarea prefigurare a cumplitului său sfârșit: «...nimeni nu va avea o moarte mai urâtă decât mine».

Obținând permisia necesară, Emil își trece examenele de anul II la Facultatea de drept din Cluj, iar de zilele Crăciunului s-a repezit la Năsăud, unde îl mânău toate dorurile. Chiar de la sosirea în gară a fost întâmpinat nu numai de ostilitatea iernii geroase, dar și de privirile scrutătoare ale șefului stației. Sosind acasă, află că mama era plecată dis-de-dimineață la primărie pentru preluarea rațiilor de alimente ce se distribuiau. Pe un ger cumplit, femei, copii și bătrâni, formaseră o interminabilă coadă la poarta primăriei. Răzbiți de frig, tropoteau din picioare pentru a se mai încălzi. Emil își descoperi mama printre numeroasele femei îmbondrojite. După efuziunea întâlnirii, i-a relatat fiului situația dată. Așteptau cu toții din zori distribuirea care mereu întârzia. Emil s-a apropiat de poarta clădirii și a ciocănit. Cum nimeni nu dădea vreun semn, a început să izbească cu pumnii, apoi cu latul săbiei, cu tot mai multă putere. Abia într-un târziu, un servitor a întredeschis vizeta întrebându-l care îi era dorința. Ofițerul a cerut să-l cheme numaidecât pe notarul primăriei care se ocupa de aprovizionarea populației. A coborât însuși notarul Alexandru Pălăgieș, foarte aferat și uimit de cutezanța noului sosit. Ofițerul s-a adresat cu voce apăsată. S-au iscat altercații care au sfârșit însă cu bine. Poarta a fost deschisă și rațiile de alimente au început a fi distribuite.

Urgisiții l-au blagoslovit pe sprijinitorul ivit pe neașteptate. Nu aceleași sentimente le nutrea Pălăgieșu care, fără amânare, a întocmit un denunț și l-a expediat comandamentului marii unități în care servea sublocotenentul Rebreanu.

Denunțurilor lui Pălăgieșu li s-au adăugat cele înaintate de pretorul Vasile Ghețe, de Iosif Denderle, șeful gării Năsăud, de jandarmeria orșului, precum și de sora lui Pălăgieșu, văduva Veronica Istrate, locuind în aceeași curte cu familia Rebreanu, ale cărei mișcări le pândea cu viclenie. Emil nu și-a dat seama decât spre primăvară, când un camarad binevoitor de la comandament i-a atras atenția asupra numeroaselor denunțuri și după ce familia l-a anunțat că avusese parte de descinderi, percheziții și confiscări de documente (cărți, obiecte, îmbrăcăminte, chiar și alimente din cămară) sub motiv că provin de la Emil. Indignarea lui s-a exprimat în câteva misive expediate la Năsăud. Abia acum devenea explicabilă furia fetei vicarului care, roasă de gelozie împotriva Luciei Pletosu, una din fiicele protopopului și profesorului Grigore Pletosu din Bistrița, nu se mai controla, dar mai ales insultele proferate de Titi Haliță care îl asemuia pe Emil cu personajul Sofiei Nădejde din romanul «Patimi», un șarlatan și excroc sentimental. Probabil, ecouri ale discuțiilor din familie sau poate din oraș, răspândite și alimentate de denunțătorii năsăudeni.

Din Ghimeș, scria mereu că se plictisește, deși se așternuse studiului, citind totodată și cărți de literatură. Se bucura că «nu-i în foc», însă era muncit de mâhnirea că «scopuri înalte» nu i-au mai rămas și trăiește «ca o adevărată cătană, de fapt ca un dobitoc». Nu mai vrea să-și aducă minte de nimeni și de nimic, ci dorește numai să doarmă toată viața asta, să uite că mai trăiește și unde trăiește.

În optica acestei situații apare îndoielnică idila înfiripată cu o săteancă, una din cele cinci surori Lásloergely, intrigă sentimentală imaginată de romancierul Liviu Rebreanu în «Pădurea spânzuraților». Mai ales că Ilona era căsătorită din 13 februarie 1914 cu consăteanul român, Gheorghe Biliboc, plecat pe front. De asemenea, este concludent faptul că, în perioada când Emil Rebreanu se afla cu garnizoana în Ghimeș, nevasta lui Biliboc lipsea din sat, dusă la București, unde se angajase servitoare. Apariția și deshumarea martirului, patru ani mai târziu, a fost cu totul întâmplătoare, iar scriitorul o remarcase datorită faptului că vorbea bine românește și se afișa cu ostentație. După apariția romanului s-a fabricat o adevărată legendă de dragoste între Ilona și necunoscutul ofițer executat în mai 1917.

*Emil Rebreanu
(pe țeava tunului),
pe platoul
de la Doberdo,
cu trei camarazi
1915.*

Starea deprimantă în care se afla Emil a luat amploare la primirea veștii decesului fratelui Sever, cel cu glas ca de înger. Era întâiul dintre cei trei flăcăi doborâți în răstimpul a numai șapte săptămâni. Sever a murit la 24 martie, Emil la 14 mai, iar Virgil la 16 mai 1917. Grav bolnav, Emil refuza să se interneze în spital, lăsându-se înduplecat de rugămințile insistente ale subalternilor, care îl conjurau să nu-i părăsească, altfel preferând cu toții să dezereteze.

Soarele primăverii l-a ademinit, i-a luminat zilele care-i mai rămăseseră și pe care le petrecea mai mult pe malul Trotușului, trimițând pe undele râului doruri și gânduri în «țara visurilor de noroc», mereu cu gândul la fratele cel mare, despre soarta căruia nu mai știa nimic. Ceruse o permisie pentru o vizită la București, dar nu i-a fost acordată. De acasă era mereu asaltat de vești alarmante despre abuzurile săvârșite de autoritățile nășădene. Ele îl aduceau într-o stare nervoasă accentuată. Boala devenea îngrijorătoare și insuportabilă. Din spital și-a anunțat familia că îi merge mai bine unde se află, cu toate că are «câteva neplăceri»...

Cearta cu Titi Halița de la Crăciun o considera motiv de ruptură definitivă și nici nu voia să mai audă de numele ei când i-l pomeneau surorile în scrisori. A intervenit apoi un gest cu urmări dintre cele mai periculoase. Sătul de muzica difuzată de un gramofon la popotă, în cursul amiezilor și la cină, Emil Rebreanu a izbucnit indignat și a pus la aparat o placă cu cântece populare românești. S-a iscat scandal, proteste vehemente. Din acea seară, Emil n-a mai venit la popota ofițerilor. Consecințele n-au întârziat să se arate. Cerându-se informații la Năsăud, «binevoitorii» șefi ai autorităților orașenești au relatat pe larg antecedentele naționaliste ale lui Emil Rebreanu, eliminat din toate școlile pentru acest motiv, precum și faptul că avea un frate care fugise în România, Liviu, fost ofițer al honvezimii maghiare, scos din cadrele active în urma unui proces compromițător, de drept comun. Totodată insistau asupra provenienței dubioase a bunurilor confiscate după perchezițiile la familia Rebreanu.

Au început cercetările. La 29 aprilie a fost arestată ordonanța sublocotenentului, sârbul Iovan Kurici, curierul și mesagerul comandantului său. Nu i-au putut smulge ostașului nici un fel de mărturisiri împotriva stăpânului. În 10 aprilie 1917, Emil se fotografiase în mijlocul subalternilor săi din coloana săpătorilor de tranșee. Nu lipsea de lângă dânsul devotatul Iovan. Copleșit de loviturile care cădeau fără răgaz, Emil și-a cerut internarea în spital. A fost plasat în infirmeria brigăzii, la Ghimeș, urmând să fie trimis la un sanatoriu. Probabil că evenimentele s-au transformat în derută, în panică, toate raționamentele conducând la aceeași concluzie: plecarea, dezertarea, trecerea în România până nu era prea târziu.

La 8 mai, Emil expedia o carte poștală semnată criptic «Ubald». Era pseudonimul ales când semnase prima sa încercare literară oferită spre publicare revistei «Cosânzeana» din Orăștie. N-a apărut. Numele l-a reținut. Era al unui fugar dintr-o năvălă a scriitorului maghiar Szini Gyula, tradusă de Liviu Rebreanu pe când era întemnițat în fostul oraș de garnizoană Gyula, în 1910. În cartea poștală, Emil îi anunța pe ai săi că a doua zi urma să plece la spitalul din Miercurea Ciuc, iar de acolo altundeva, nu știa nici el unde anume. Spunea că fusese informat despre anchetele și perchezițiile de acasă. Nu le scria mai mult, dar avea s-o facă după o lungă, «lungă revedere»...

La 10 mai 1917, Emil îi anunța pe ai săi, sub aceeași semnătură criptică, despre agravarea bolii și de faptul că urma să fie trimis la Abazzia sau în munții Tatra, la un sanatoriu, pentru mai multă vreme. «Știu ce s-a întâmplat acasă. Un scandal nămaipomenit, dar să nu luați în seamă prostiile acelea. Tot ce v-au luat, veți primi înapoi».

Promitea că le va scrie mai pe larg când va ajunge într-un spital mai mare. Încheia cu îndemnul «curagiu și resemnare. Toate le vom învinge»...

Într-o carte poștală adresată sorei Miți o înștiința că a doua zi va pleca mai departe și că poate nu va scrie mai multă vreme, dar să nu se îngrijoreze de soarta lui...».

În aceeași noapte, 10 spre 11 mai, părăsea infirmeria brigăzii 16 honvezi maghiari ce îi fusese desemnată ca domiciliu obligatoriu, pentru a încerca să treacă la Români, peste rețelele de sârmă ghimpată care separau armatele aflate față în față. Din analiza sentinței pronunțate împotriva sa, ar reieși că Emil Rebreanu n-a plecat la întâmplare, ci că avea un anume

*Palanca.
Monumentul
înălțat
întru
glorificarea
martirului
Emil Rebreanu,
executat
în Ghimeș,
la 14-mai 1917.*

plan de îndeplinit și că, anterior tentativei de fugă, depusese o activitate susținută de spionaj în favoarea României, culegând informații, date topografice și tehnice, cu ajutorul cărora puteau fi stabilite obiectivele atacurilor contra trupelor cezaro-crăiești și germane din sector.

Urmărit pas cu pas și ajuns din urmă de o patrulă de ofițeri anume formată pentru capturarea fugarului, a fost surprins pe când încerca să se strecoare printre rețelele de sârmă. Escortat la Ghimeș, a fost predat comandamentului brigăzii sale. Anchetat vreme de patru zile și patru nopți (câtă coincidență cu durerile mamei la nașterea fratelui Liviu), a fost găsit vinovat de săvârșirea crimelor prevăzute de legile de război. Curtea Marțială l-a condamnat la moarte prin spânzurare, degradare, retragerea decorațiilor și ștergeră din rândurile ofițerimii honvezilor regali maghiari. S-a mai insinuat, în reclamațiile semnate de cei din Năsăud, și colaborarea cu fratele trecut peste munți, amănunt care i-a agravat și mai mult situația, deși corespondența obișnuită și comunicările dintre frați au fost întrerupte exact de un an, adică din mai, 1916.

Sentința s-a executat în marginea dinspre răsărit a Ghimeșului, pe locul denumit Gyoma-kert, adică grădina gunoaielor, noaptea, la lumina torțelor, în prezența delegaților trimiși de fiecare unitate din divizie, pentru a asista la răpunerea «trădătorului».

Spânzurați executați de armata maghiară în Boemia (1915 - 1918), imagine care a inspirat pe Liviu Rebreanu la elaborarea romanului «Pădurea Spânzuraților», dedicat fratelui său martir Emil Rebreanu (1922).

Trupul i-a fost aruncat în groapa săpată la piciorul spânzurătorii, apoi locul a fost nivelat, pentru a nu se descoperi osemintele celui asasinat. Acasă nu s-a aflat nimic despre tragedia de la Ghimeș, decât spre toamnă, când fratele Iulius a venit într-un concediu și a adus copia ordinului ofițeresc sustras din arhiva regimentului 1 artilerie, cu garnizoana la Budapesta. Trei scrisori trimise de Iovan Kurici, la ieșirea din închisoare, confirmau împrejurările săvârșirii lui Emil, deși cei din familie rămăseseră sceptici până și cu privire la autenticitatea documentului semnat de generalul-conte Kárg, comandantul suprem al corpului hovenzimii regale maghiare.

Doi ani mai apoi, căpitanul Procopie Strat, primul ofițer român intrat în Bețlean, unde se refugiase familia din pricina prigonirilor îndurate la Năsăud, logodit cu sora martirului, s-a dus la Ghimeș unde a identificat locul în care zăceau rămășițele pământești ale lui Emil Rebreanu, iar după alți doi ani, la 20 septembrie 1921, patria recunoaște înălța la căpătâiul martirului reînhumat pe teritoriul satului Palanca, un monument de glorie eternă.

Romanul dedicat de Liviu Rebreanu fratelui martir i-a amplificat, deși derutant, tragedia din poarta munților, iar milioane de inimi românești care bat emoționate la auzul numelui lui Emil Rebreanu, asigură istoriei permanența aducerii aminte și trăinicia filelor care l-au eternizat în slove de bronz.

TIBERIU REBREANU

Comandamentul Suprem al Honvezimii regale maghiare

EXECUTAREA SUBLOCOTENENTULUI DE REZERVĂ
EMIL REBREANU
ORDIN DE ZI OFIȚERESC

Curtea Marțială a Comandamentului brigăzii 16 Honvezi pedestri a pronunțat la 14 mai 1917, sub nr. H.189.17.21, următoarea

SENTINȚĂ

- Emil Rebreanu, născut în Maieru, județul Bistrița Năsăud la 17 decembrie 1891, de religie greco-catolică, student în drept, aparținând regimentului 5 artilerie ușoară de honvezi regali maghiari, repartizat în timpul din urmă la coloana de tranșee a brigăzii 16 honvezi pedestri, sublocotenent în rezervă, legat prin jurământ de credință prestat în virtutea prevederilor codului justiției militare, - a fost găsit vinovat de crima de dezertare în paragraful 183, calificată conform paragrafului 191 din codul justiției militare, - crimă comisă prin aceea că, la 10 mai 1917, a părăsit fără permisiune infirmeria brigăzii 16 honvezi pedestri designată ca domiciliu obligator, cu intenția de a trece printre tranșeele armatei noastre de pe frontul românesc pentru a intra în serviciul inamicului.

Trecând la executarea dezertării, Emil Rebreanu nu a reușit să pună în practică această intenție, fiind prins în noaptea de 10 spre 11 mai de către o patrulă de ofițeri ai armatei noastre.

Emil Rebreanu se mai face vinovat și de crima de spionaj prevăzută în paragraful 321 al c.j.m. și de tentativă prevăzută în paragraful 15 al c.j.m. comisă prin aceea că, tot cu aceea ocazie, numitul a spionat poziția aruncătoarelor de mine ale armatei aliate cezaro-germane, precum și situația magaziiilor de muniții ale acesteia, în scopul culegerii de date despre gazele de luptă; asupra mijloacelor de apărare contra acestora și despre pozițiile secrete ale armatei noastre, precum și alte date tehnice, pe care intenționa să le predea inamicului.

Pentru toate acestea, Comandamentul suprem al armatei, potrivit ordonanțelor referitoare la starea de război și pe baza aliniatului 2 al paragrafului 444 din c.j.m. cât și a paragrafelor 191 și 322 din același cod prin aplicarea aliniatului 1 al paragrafului 45 din codul de la 16 martie 1915,

- degradează pe Emil Rebreanu din rangul de sublocotenent în rezervă; îi retrage toate decorațiile militare și anume: «Medalia de argint clasa I», «Medalia militară de bronz» și «Crucea de război Karol»,

- îl șterge din rândurile honvezimii regale maghiare și îl condamnă la moarte prin spânzurătoare.

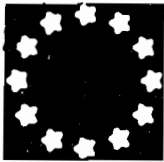
Sentința întărindu-se prin semnătura comandantului respectiv de mare unitate, s-a executat la Ghimiș în ziua de 14 mai 1917 ora 10 p.m.

Această sentință se comunică spre știință întregului corp ofițeresc al honvezimii regale maghiare.

Budapesta, la 23 iulie 1917.

General-conte Kárg

Pentru conformitate,
Tiberiu Rebreanu

GÂNDURI PE TEMA BASARABIEI de Onisifor Ghibu

Continuare din numărul precedent

116. Mișcarea începută la Chișinău nu avea un caracter regional teritorial cosmopolit, ci un caracter pronunțat național. Partidul Național Moldovenesc nu avea în vedere interesele populației din Basarabia, ci interesele Moldovenilor din Basarabia și de dincolo de Nistru.

De reținut faptul că tot timpul nu s-a putut forma, în 1917, un partid politic basarabean, provincial.

117. *Geniul latin prezent* în ședința de deschidere a Sfatului Țării:

Delegatul garnizoanei ucrainiene din Chișinău, cu numele rămas necunoscut, și-a încheiat cuvântarea:

«Crede în puterea de organizare a Moldovenilor, de o rasă cu Italienii și Francezii, cari luptă astăzi pentru cele mai frumoase idealuri ale omenirii. Moldovenii vor da o nouă strălucire geniului latin» (cf. «Biblioteca Națională», nr. 1, Chișinău, 1917, p. 76).

118. Să se sublinieze faptul că *Chișinăul* n-a reușit să devină centru revoluționar rusesc, ci general-românesc, și chiar autentic. Delegația de la 6 decembrie 1917. Centre de politică românească au mai fost Odesa și Chievul (*România Mare*) și așa putea adăuga și Simferopolul.

Ce a însemnat emigrația românească de la Odesa? O porcărie. Noi i-am dat pecetea prin Comitetul de la 2 ianuarie 1918.

119. *Odesa* adăpostea mii de refugiați din România, dar nici unul nu s-a ocupat de Basarabia, de Transnistria sau de Crimeea și Caucaz. Se plimbau pe ămalul Mării Negre și frecventau cafenelele și Opera. Ca și refugiații de la Brașov, din 1821. Își aveau gazeta lor, dar nu atingeau nici un aspect al problemei naționale. Trebuie să cauți la *Academie Depeșa*.

În schimb la Chiev apărea *România Mare* și la Irkutsk *Neamul Românesc*, iar la Chișinău *Ardealul* și *România Nouă*, la Soroca *Deșteptarea*, la Tighina *Nistrul*, la Chișinău *Cuvânt Moldovenesc* cu I. Moța. Bucovinenii n-au întemeiat nimic, nici regățenii. *Cuvânt Moldovenesc* n-a putut apărea zilnic, dar *România Nouă* da. *Sfatul Țării* în rusește. Opera lui Inuceț!

120. Piatra pe care a nesocotit-o ziditorul a ajuns piatra din capul unghiului - *Chișinăul, cel mai puternic centru național (și chiar și politic) românesc în anii 1917 - 1918*. Singura revistă pedagogică.

Singura universitate românească (Universitatea populară).

Singura gazetă pentru unirea tuturor Românilor.

Aici s-a proclamat Unirea - Wopicka, și la 24 ianuarie și la 1 decembrie 1918.

De aici s-au dat telegramele către Wilson etc.

Loc de concentrare a Ardelenilor, Bucoveninilor, Basarabenilor, Transnistrienilor, Regătenilor, Macedonenilor, Timocenilor.

Centru democratic revoluționar cuminte.

Lupta contra păcii de la București.

«România» Marelui cartier a sucombat, noi nu.

Noi am făcut politică nu cu domnii, ci cu poporul.

Cea mai cuminte reformă agrară.

Un Parlament foarte cuminte (?). Ce scrie Pătrășcanu !

121. La 1910-1914, Sibiul era centrul pedagogiei românești - ce era în adevăr atunci Bucureștiul sau Iașul pedagogic? Așa am făcut în 1917-1918 din Basarabia ocrotitoarea idealului național integral al românismului.

122. Constituie o adevărată minune progresul pe care l-a făcut poporul din Basarabia în timpul scurt de mai puțin de un an, la 1917-1918. E un fenomen unic și încurajator, care n-a fost pus până acum în mod suficient în lumină de istorie. E timpul să se facă acum lucrul acesta.

123. În timpul revoluției, *legături cu Franța și U.S.A.*

Cum Lazăr l-a învins pe Tudor de la revoluția eteristă, așa i-am întors eu pe Moldoveni de la revoluția internațională rusească la revoluția națională. Asta-i fapta Ardealului, ca și pe timpul lui Gh. Lazăr.

Bulat cu *Ardealul* pe piept.

124. Jur pe Dumnezeu părinților mei că în noiembrie 1917, când absolut totul părea pierdut, că Ardealul a fost salvatorul românismului. Nici Interaliații nu mai erau în stare să facă nimic. În curând ei fură siliți să părăsească țara și să plece acasă. A intervenit minunea pregătită de *Ardealul*. O recunosc înșiși Iorga și Oțetea. Noi am pus unitatea națională și în contra Nemților și a Rușilor. A fost cu adevărat minune.

Eu l-am făcut și pe Wopicka să vorbească.

125. *Intercalare la «În vâltoare»* (Referire la însemnările zilnice ale autorului, intitulate *În vâltoarea revoluției rusești*, care constituie prima parte a anexelor la prezenta lucrare).

Congresul țărănesc internațional basarabean de la Chișinău, din 21-24 mai (1917), dă peste cap întreg eșafodul construit până aci de P.N.M. Petrogradul rusesc înfrânge Chișinăul naționalist moldovenesc. Se pare că P.N.M. se scufundă în mod iremediabil. Și totuși, în lupta aceasta dezlănțuită de Congres, între Petrograd și Chișinău, iese biruitor acesta din urmă.

Ce fel de centru a fost Petrogradul, unde se găseau Inculeț și Ierhan?

126. Căpitan de administrație al Regimentului 1 Moldovenesc, George Vasiliu (Starea oștirii moldovenești).

Colaboratori: învățătorul Costache Gâdei, satul Covurlui, județul Cahul; dascălul Toader Huțu, din Apaci, județul Bender; Iulian Friptu.

La cursuri, învățătorii n-au învățat numai alfabetul latinesc și limba română. Ei au făcut pași spre Unire. Apoi ei s-au ambiționat a scrie românește la *Ardealul*, poezii, articole, informații, scrisori. Bălan, Dobrosinski etc.

Gli Eroi - Eroii

LUMEA CA METAFORĂ ȘI SIMBOL

La 5 noiembrie 1985, la Galleria d'Arte Moderna «Arte Club» din Torino (Via della Rocca, 39), s-a deschis expoziția de grafică a tânărului artist român, Traian Alexandru Filip. Apreciată de vizitatori, expoziția a fost comentată în presă în termeni elogioși. *Stampa sera* din 12 noiembrie, remarcă următoarele: «artistul român format la Institutul de Arte Plastice din București expune numeroase gravuri care dovedesc o simbolică interpretare a versurilor poetei Teresa Maria Moriglioni Dragan. Imaginile rinascimentale relevă o măiestrie grafică ieșită din comun, o linie care subliniază fiorul liric, figuri expresive și viu rezolvate, înscriindu-se în compoziție cu o firească unitate». Sunt amintite în mod deosebit *Il muro delle parole*, *Il mio dolore*, *Scoperta della vita e della morte*, *La nostra carne stanca* ce compun o viziune a lumii (o lume torturată de idei, de probleme, în care tragicul coexistă alături de comic, o lume care își află reazim în meditație, visare și acțiune), așa cum apare în concepția generațiilor formate în Europa de Est în ultimele decenii și, mai ales, după falimentul teoriilor

dogmatice în artă, literatură și viață. Aceste noi generații refuză să admită în câmpul observației artistice peisajul industrial, detaliile tehnice, vehiculele care modifică nu numai optica, ci și semnificațiile simbolice ale societății actuale. Ceea ce înfățișează în opera sa Traian Alexandru Filip depășește limitele convenționale ale societății în care trăiește, o societate adesea prea puternic colorată de elementele politice.

Examinând personajele din grafica artistului, ne dăm seama că el și-a propus să vorbească despre singurătate și destin, despre durere și revelație. Fără a refuza împlinirea și posibilitatea fericirii în viața personajelor sale, Traian Alexandru Filip le vede mai adesea izolate, într-un cadru de viață deteriorat, într-un peisaj chinuit. Este o lume fără speranțe? Nu, pentru că dincolo de această realitate este visul, imaginația, fantezia. Alături de abisul care împiedică mișcarea și sleiește puterile, se deschide o priveliște suavă, cu ființe care au libertatea de a trăi orice stare. Dincolo de un pat imobil în care zace o făptură învinsă se află marea și păsările. Pe o fereastră sau o

lucarnă de pod dărăpănat se vede lumea sperată, o lume de basm.

În ambianța personajelor sale umane, Traian Alexandru Filip aduce figuri de animale, mai toate blânde, prietene omului, primind dar și oferind afecțiune. Ele exprimă fidelitatea, dar adesea sunt monștri răniți sau bolnavi pe care omul este nevoit să-i accepte în preajma sa și să-i tolereze. O ciudată armonie se stabilește între celest și demonic, între bine și rău, răul înfățișat ca o

problemă insolubilă, binele ca o speranță sau un vis. În unele chipuri se poate citi împăcarea și liniștea de după dezastru; o credință în ceea ce există dincolo de realitate, într-o viață transcendențială. Niciodată pesimism, renunțare, blăzare sau lașitate. Niciodată speranță fără speranță cum spunea cineva.

Eroi sau bufoni, cărturari, îndrăgostiți, muribunzi, plante umanizate sau animale dotate cu sensibilitate și conștiință, personajele graficianului au expresii definitiv

Il muro - Zidul

IL GIORNALE DELL'ARTE

UMBERTO ALLEMANDI & C.

MENSILE DI INFORMAZIONE, CULTURA, ECONOMIA

ANNO III N. 28 NOVEMBRE 1985 L. 4.000

Torino

Arte Club ha inaugurato la sua nuova sede di via della Rocca 39 con bozzetti e collages di Emanuele Luzzati. Dal 29 novembre, la galleria presenterà le incisioni di un giovane rumeno Traian Alexander Filip ispirate a versi della poetessa Dragan.

STAMPA SERA

L. 600

ANNO 117 - NUMERO 288

BORSE

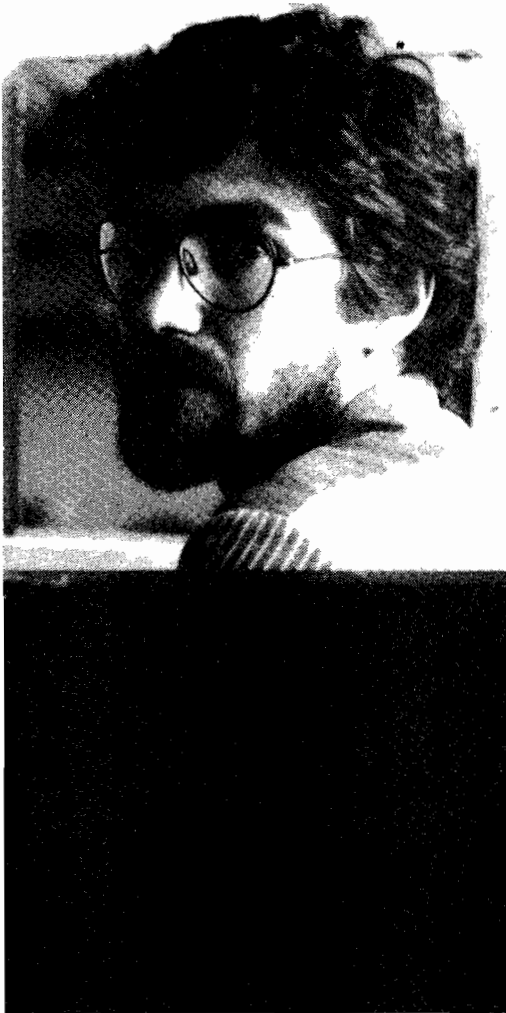
QUOTIDIANO D'INFORMAZIONE - TORINO, VIA MARENCO 32 - TEL. (011) 85.881 - C.A.P. 10126
NUMERI ARRETRATI IL DOPIO - SPEDIZIONE IN ABBONAMENTO POSTALE (GRUPPO 1/70)

Martedì 12 Novembre 1985

IN GALLERIA

• **Grafica di Filip.**
Galleria Arte Club (via della Rocca 39). Dell'artista rumeno Traian Alexandru Filip, formatosi all'Istituto di Arte Plastica di Bucarest, sono esposte numerose incisioni che testimoniano un intervento segnato da una simbolica interpretazione dei versi della poetessa Teresa Maria Moriglioni Dragan. Le sue immagini rinascimentali rivelano una non comune abilità grafica, una linea che sottolinea un «dire» lirico, figure intense e intensamente risolte, mentre circonda la composizione con ferrea unitarietà. Si ricordano, in particolare, «Il muro delle parole», «Il mio dolore», «Scoperta della vita e della morte» e «La nostra carne stanca».

Traian Alexandru Filip.

sculptate pe chip și în atitudini, unele regăsite și în alte perioade ale creației sale. Aceste personaje obsedante exprimă o profundă concentrare, sunt în pragul falimentului moral și biologic, adesea cufundate în îndoieli și reflecții filosofice, niciodată resemnate. Le însoțește un obiect simbolic (o carte, o minge, o scară, un vas scos dintr-un bazar sau dintr-un muzeu de arheologie). În fiecare element al compoziției se insinuează o stare psihică, un sentiment nobil. Animașele nu sunt feroase, sunt domesticite, multe sunt ele însele istovite de foame sau de boală, se alintă ori caută dragostea omului solitar, pare să-l ocrotească ori să-l asiste ori să-l

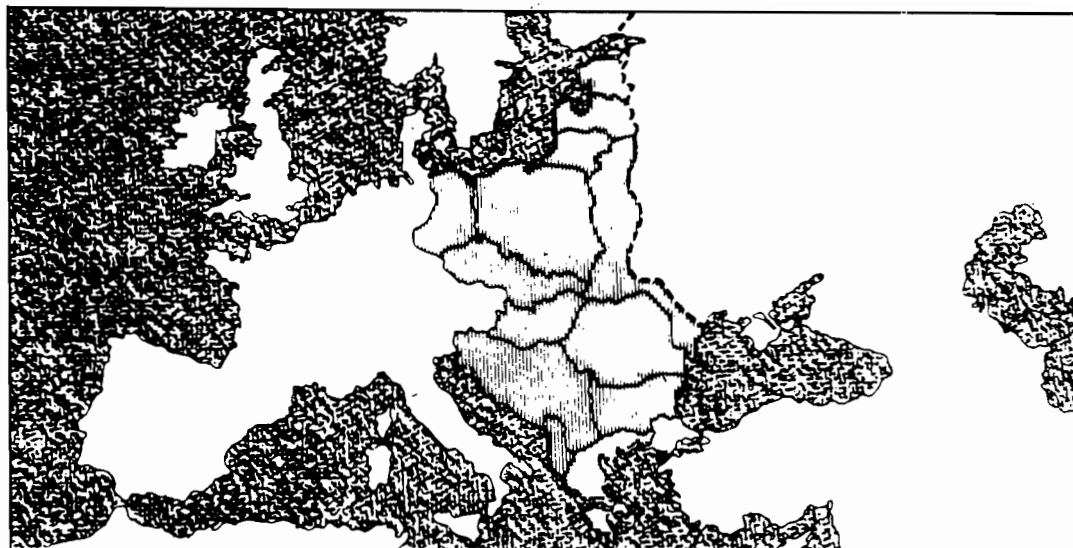
mângâie. Un câine încolăcit la picioare poate fi expresia fidelității absolute dar poate fi și o speranță sau o salvare. Oricum, animalele împărtășesc destinul omului, trăiesc singurătatea, mâhnirea, reclusiunea, descumpănirea lui. Observând ambianța, recunoaștem lesne cele două planuri: planul real, planul fantastic. În timp ce oamenii se izbesc de un zid al puterii (poate al ignoranței, al limitărilor sociale), dincolo, ca pe o fereastră magică, se văd imagini senine, copilărești, o corabie ce zboară, un călăreț, un sacerdot care ține în echilibru două mingi etc.

Colaborarea dintre poet și pictor are un caracter complex. Adesea ia aspectul unei confruntări între două lumi, cuprinzând aspecte complimentare, fragmente din biografia pictorului. Unele metafore le-am mai întâlnit în creațiile mai vechi ale graficianului, care nu-și propune doar să «ilustreze», ci deschide propriile sale priveliști învecinate și înrudite, pornind de la sugestia poetică, de la imaginea literară (aici vedem texte compacte înscrise în compoziție ca un nimb, ca o tapiiserie sau ca o amprentă). Savoarea, prospețimea versurilor capătă forme dramatice, deoarece orice idee, orice imagine este dusă până la ultimele consecințe.

Traian Alexandru Filip nu se apleacă pentru prima oară asupra unor teme poetice care vin din Occident, din Italia mai ales. Încă din adolescență l-a preocupat lumea lui Dante și a făcut numeroase studii asupra lui Dali. N-a renunțat la imagine, nu s-a consacrat experimentelor gratuite, n-a fugit de confruntarea cu gravele probleme ale umanității. Chiar dacă în creația sa epoca atomică nu poate fi distinsă prin elemente concrete, ea se revelează prin spirit și metafore, căci sub înfățișarea unui cavaler medieval poți distinge tot așa de bine o putere dușmană sau un curent ideologic ostil. Meta-morfoza oamenilor și animalelor este iarăși o realitate a zilelor noastre pe care o simțim, dar nu o vedem cu acuitatea și sensibilitatea unui artist.

Expoziția de la Torino a stabilit punți de comunicare între două expresii lirice, între două culturi înrudite, o înțelegere mai adâncă a destinului artistului contemporan de aici și de dincolo, de pretutindeni.

KORINNA MÜLLER

Moscova, 9 Octombrie 1944

"Momentul era potrivit pentru a trata, așa că am spus: "Să aranjăm treburile noastre în Balcani. Armatele voastre sunt în România și în Bulgaria. Noi avem acolo interese, misiuni, agenți. Între noi nu trebuie să existe neînțelegeri pentru lucruri mărunte.

Cât privește Anglia și Rusia, ați fi de acord - l-am întrebat pe Stalin - ca voi să aveți o dominație de 90% asupra României, noi să avem 90% în Grecia și "fifty-fifty" cu voi în Jugoslavia?" În timp ce se traduceau cele de mai sus, am scris pe o jumătate de foaie de hârtie:

România: Rusia ia 90%; ceilalți iau 10%

Grecia: Marea Britanie (de acord cu Statele Unite) ia 90%; Rusia ia 10%

Jugoslavia și Ungaria: 50% - 50%

Bulgaria: Rusia ia 75%; ceilalți 25%.

Winston Churchill

"Cel de al doilea război mondial"

- Memorii -

SUMARUL

Ion Hurdubețiu, <i>Cultura, factor de coeziune spirituală și politică</i>	1
P. Sălcudeanu, <i>Liviu Rebreanu</i>	4
Tiberiu Rebreanu, <i>Preludii tragice la «Pădurea spânzuraților»</i>	6
Onisifor Ghîbu, <i>Gânduri pe tema Basarabiei (Nr. 116 - 126)</i>	14
Korinna Müller, <i>Lumea ca metaforă și simbol</i>	16